

УДК 373.2.016:81-056.264

Андрусяк О.В.

студентка I курсу групи ДО-1м,
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

Барна Х.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З
ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ**

У статті охарактеризовано різні аспекти досліджуваної проблеми в роботах українських та зарубіжних вчених. Визначено, що основним та рушійним чинником мовленнєвої діяльності людини є потреба у спілкуванні. Мовлення розглядається як двовекторна діяльність, спрямована, на засвоєння мови та використання її в актах комунікації

Ключові слова: мовленнєва діяльність, діти з вадами мовлення, тяжкі порушення мовлення.

На сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів в освіті проблема формування мовленнєвої діяльності, розвиток навичок мовленнєвого спілкування у дітей із порушеннями мовлення, адаптація їх до умов загальноосвітньої школи набула пріоритетного значення. Вирішення даної проблеми пов'язано зі здійсненням індивідуального, диференційованого та поетапного корекційного логопедичного впливу; з удосконаленням методичних систем, які мають ураховувати неоднорідність контингенту дітей із тяжкими порушеннями мовлення й провідні тенденції оновлення змісту освіти.

Різні аспекти досліджуваної проблеми представлено в роботах українських та зарубіжних учених. У сучасних наукових дослідженнях українських учених (Є. Соботович, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.) представлено важливі для теорії та практики логопедії питання структури мовленнєвої діяльності в нормі та патології, психологічних механізмів мовлення, особливостей формування мовленнєвої діяльності дитини в онтогенезі. Тарасун В. розроблено систему превентивного навчання дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку. Коноплястою С. представлено

комплексну систему психолого-медико-педагогічної допомоги дітям із ринолалією.

Окремі часткові проблеми сучасної логопедії зосереджено в роботах українських учених, серед яких: розвиток та формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення (Л.Трофименко), формування інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності у розумово відсталих дошкільників (В. Тищенко), корекція порушень писемного мовлення у дітей із дитячим церебральним паралічем (Е. Данілавичюте), формування мовленнєвої готовності до навчання в школі (Н. Пахомова), комплексна система корекції мовлення у дітей раннього віку (Н. Манько), вивчення особливостей мовленнєвого розвитку дітей із ЗНМ 3-4 років (Ю. Рібцун), розвиток писемного мовлення (списування) у дітей із тяжкими порушеннями мовлення (Н. Чередніченко) та багато інших.

Різні аспекти мовленнєвої діяльності досліджувались філософами, соціологами, психологами, лінгвістами, педагогами. Цій проблемі присвячені роботи філософів (М. Бахтін, А. Брудний, Е. Маркарян, Ф. Михайлова, Б. Шорохова, М. Ярошевський та ін.), лінгвістів (Д. Баранник, І. Білодід, В. Гумбольдт, Ф. де Соссюр, О. Шахнарович, Л. Щерба, Н. Юр'єва та ін.), психолінгвістів (Є. Верещагін, І. Зимня, Л. Калмикова, О. Леонтьєв, Т. Рябова та ін.), психологів (Л. Виготський, С. Рубінштейн та ін.), лінгводидактів (А. Богуш, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Н. Луцан, Є. Пассов, В. Скалкін, Т. Ушакова та ін.), логопедів (О. Вінарська, О. Грибова, В. Глухов, Л. Єфименкова, Б. Ковшиков, Р. Левіна, Є. Соботович, В. Тарасун, Л. Халілова, С. Шаховська, М. Шеремет та ін.) [1; 3].

Жинкін М. вважає, що різні дисципліни, зокрема, „мовознавство у всіх аспектах., фізіологія в галузі проблем, пов'язаних із діяльністю другої сигнальної системи, фізика в розділі акустики, логіки, і, нарешті, психологія – кожна з цих галузей знань, ідучи своїми шляхами та дорогами, вивчають однаковий об'єкт – мовленнєву діяльність, але кожна розглядає її зі свого боку, вирішуючи свої певні завдання, виокремлює свої точки зору на істотні характеристики. При цьому виникає потреба не лише в принципових, філософських положеннях, які є загальними, але й у спеціальній розробці теорії питання, заснованої на системі фактів, що досить широко та глибоко охоплює матеріал, який вивчається для того, щоб можна було б зробити важливі практичні висновки” [2].

Філософське розуміння мовленнєвої діяльності пов'язується зі спілкуванням людини, її активністю, творчим перетворенням середовища, інтеграцією в соціум (М. Бахтін, А. Брудний, А. Коршунова, Е. Маркарян, Ф. Михайлова, Б. Шорохова, М. Ярошевський та ін.) [4].

Психологічний аспект у теорії мовленнєвої діяльності представлений дослідженнями Л. Виготського, О. Леонтьєва, О. Лурія, С. Рубінштейна та ін. Він був започаткований Л. Виготським, який трактував мовлення з позиції діяльності, умотивованості, евристичності, соціальної та предметної обумовленості. Вчений розробив оригінальну фазово-ступеневу теорію процесу продукування мовлення, покладену в основу моделей породження висловлювання послідовниками його вчення. Крізь всі роботи видатного вченого проходить думка про те, що в основі мотивації до мовленнєвої діяльності лежить потреба у спілкуванні. Потреба ініціює мотивацію, але одночасно з виникненням потреби, з'являється й емоція.

Подальший розвиток ідей Л. Виготського представлено в роботах А. Богуш, Л. Венгера, В. Грідіна, О. Запорожця, О. Леонтьєва та ін. Аналіз робіт українських та зарубіжних учених (В. Виноградов, Ф. Гольдман-Ейслер, В. Грідін, А. Дібнер, Г. Колшанський, Дж. Маль, Е. Носенко, Ч. Осгуд, П. Симонов, Н. Смирнова, М. Станкевич, А. Уфімцева, Д. Шмельов та ін.) дає підстави стверджувати, що основним та рушійним чинником мовленнєвої діяльності людини є потреба у спілкуванні; досягаючи певного рівня, потреби породжують мотиви, які утворюють складну мотиваційну систему, що складає основний елемент у фазовій структурі мовленнєвої діяльності; паралельно з мотивами виникають емоції, що відіграють певну регулятивну роль у діяльності людини.

Розроблена Є. Соботович психолінгвістична модель мовленнєвої діяльності, в якій мовлення розглядається як двовекторна діяльність, спрямована, з одного боку, на засвоєння мови, а з іншого, – на використання мови в актах комунікації (говоріння, сприйняття мовлення, читання, письмо), та психологічних механізмів, що зумовлюють її формування, при цьому порушення специфічних мовленнєвих механізмів призводять до виникнення мовленнєвих порушень. Успішність здійснення логопедичної корекції мовленнєвої діяльності залежить від рівня оволодіння дитиною з порушенням мовлення фонетичною системою мови, що залежить від взаємодії мовленнєвослухового та мовленнєворухового аналізаторів, які забезпечують полімодальну єдність мовленнєвої функціональної системи [5].

Отже, мовленнєва діяльність забезпечується роботою складних мовленнєвих механізмів, які забезпечують реальне здійснення звучання мовлення, проте по-різному розвиваються у дітей у нормі та при патології мовленнєвого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш, А. М. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручн. Реком МОН молодьспорт України / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. - друге вид., доповнене. – К.: Видавничий дім "Слово", 2011. – 704 с.
2. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин. – М.: Наука, 1982. – 160 с.
3. Логопедія : підручник. Затв. МОНУ для студ. ВНЗ / за ред. М.К. Шеремет. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К : Слово, 2010. – 672 с.
4. Маркарян Э. С. Системное исследование человеческой деятельности / Э. С. Маркарян // Вопр. философии. – 1972. – № 10. – С. 12-21.
5. Соботович Е. Ф. Психолінгвістическа структура речевої діяльності і механізми її формування / Е. Ф. Соботович. – К. : Актуальна освіта, 1997. – 170 с.

The article has described various aspects of the researched problem in the works of Ukrainian and foreign scientists. It has been determined that the main and driving factor of speech activity of a person is the need in communication. Speech is considered as a two-vector activity aimed at learning the language and using it in communication acts.

Key words: speech activity, children with speech disorders, severe speech disorders.

УДК 159.9:161.162:004.738.5

Бай К.Я.
студентка ІV курсу,
спеціальності 6.030103 «Практична психологія»,
Мукачівський державний університет
Корнієнко І.О.
доктор психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ «Я – КОНЦЕПЦІЇ» ЗАЛЕЖНИХ ВІД КОМП'ЮТЕРУ

У статті розглянуто основні види діяльності, якими займаються юнаки за комп'ютером, з'ясовано самоставлення досліджуваних груп, виявлено рівень інтернет-залежності. Проаналізовано і доведено наявність достовірної

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>